

Odstav hříběte: volání divočiny

Čas letí, ten „chovatelský“ nevyjímaje. Ledva se nám hříbátka narodila, už abychom je odstavovali. Je však nutné podléhat útoku času tak snadno? Co se mu postavit čelem, dát si kafe a s nohama na stole pozorovat spokojené koňské dorostence pod matkami o něco déle, než je ve většině chovů běžné...? Odsunete své starosti se zajištěním samostatného ustájení pro klisny a odstávčata, a zvednete životní pohodu i jim.

Odstav, tedy odloučení kojeného mláděte od matky a jejího mléka, není nic, co by do zvířecí říše vnesl člověk-chovatel. Je to nevyhnutelný proces, kterým si v útlém věku projde každý savec. Člověk jej ve svém obvyklém a mírně přezíravém chvatu jen uspišil a také zdramatizoval. Ve snaze šetřit síly klisny pro odchování dalšího hříběte připravuje jiné hříbě umělým odstavem předčasně nejen o mléko, ale zejména o matku samou. Přitom i „příroda“ při časování odstavu počítá s potřebou kojící klisny postarat se také o další hříbě, a dobu ukončení kojení řídí zejména podle kondice matky a blížícího se porodu. V dnešním článku nabízím shmutí poznatků o přirozeném odstavu.

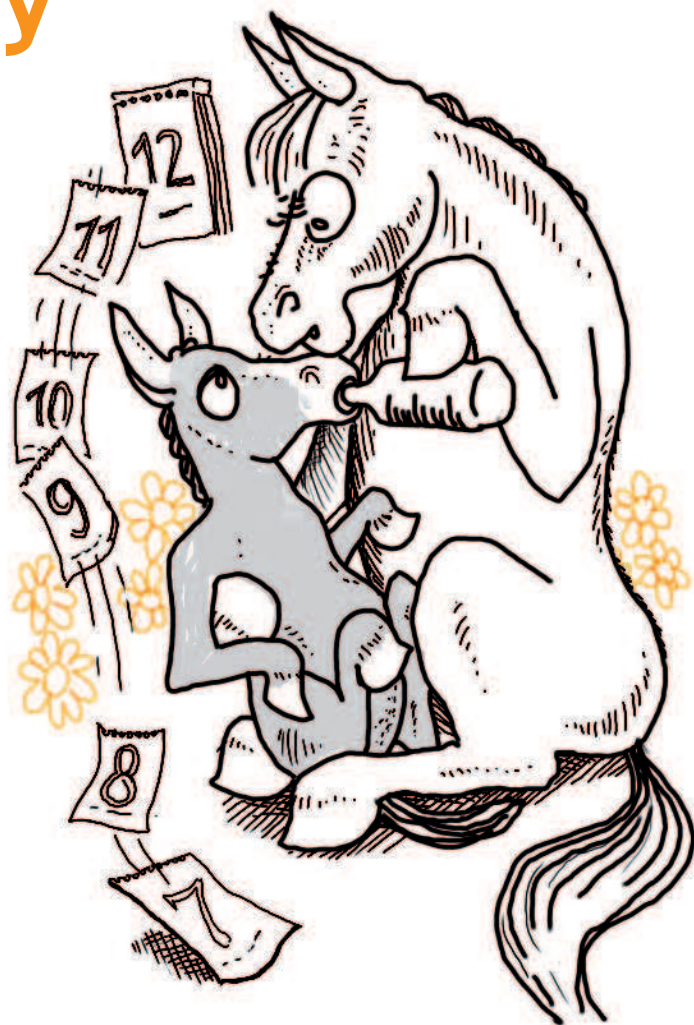
Odstav: dlouhodobý proces

Kojení je pro klisnu energeticky nesmírně náročné a vyčerpávající, a má omezené zdroje (potrava, čas, odpočinek atd.). Musí proto pečlivě vážit, jak moc mléka a po jak dlouhou dobu si může dovolit hříběti dopřávat, aby se nevyčerpala příliš.

Přirozený odstav je dlouhodobý proces, nikoli jednorázová dohoda mezi matkou a kojeným mládětem. Hříbata se s rostoucím věkem častěji a dále vzdalují svým matkám, které tomu s přibývajícím dobou od porodu méně brání (Tyler, Anim. Behav. Monogr. 1972). Matka zpravidla začíná odmítat část potomkových žádostí o kojení o něco dříve, než začne samovolně slábnout jeho potřeba být kojen. Výsledkem oboustranného ladění ochoty dávat a potřeby brát je nižší tvorba mléka a klesající frekvence úspěšných kojení. K problematice zákonitostí a průběhu odstavu existuje nepřeberné množství teoretické i aplikované literatury, již lze najít souhrnně v každé kvalitní učebnici etologie či sociobiologie, a detailně hledáním klíčového slova „parent-offspring conflict“ ve vědecké literatuře.

Kdy koně odstavují bez naší asistence?

Na tuto otázku by nám měly nejlépe odpovědět studie volně žijících domácích koní. Přehledka studií napříč světem však jasné číslo nedává. I v přírodě může dojít k výjimečnému ukončení kojení ve čtyřech měsících, ovšem obvyklá doba odstavu bývá od sedmi do jednoho roku

Možná si říkáte týden sem, týden tam, ale z pohledu hříběte může jít právě o to zlomové množství energie a výživných látek, díky kterému nebude dostatečně rychlé v útěku před šelmou, či které mu v pozdějším věku bude chybět v rozhodujícím souboji o reprodukčního partnera nebo vyšší místo v sociální hierarchii stáda.

věku. Pouto hříběte s matkou však bývá definitivně přerušeno až s odchodem dorostenců obojího pohlaví z rodného stáda ve věku někdy jednoho, ale spíše dvou až tří let.

Obrovské časové rozpětí doby odstavu i odchodu hříbat ze stáda ukazuje, jak se toto chování dokonale přizpůsobuje konkrétním podmínkám prostředí (zejména hojnosti či nedostatku potravy) a potřebám matek i hříbat. A skýtá naději, že by se v chovatelských podmínkách mohlo do jisté míry přizpůsobit i potřebám člověka. Je-li ovšem drtivá většina hříbat spontánně odstavena od mléka nejdříve v sedmi až devíti měsících a pod ochrannými a výchovnými křídly matky dále setvá násobky této doby, má to jistě svůj biologický důvod, kterému je radno dostát i v chovech.

Zásadní faktory ovlivňující dobu odstavu z dostupných studií vysvítají jasně. Kromě aktuální kondice kojící klisny a samozřejmě věku hříběte